

278. Phys. ΔΩΔΕΚΑΣ
 ΑΠΟΡΙΩΝ PHYSICARUM IN
 ΕΥΠΟΡΙΑΣ DEDUCTA-
 RUM.
 DE
MOTORE PRIMO
EX ARISTOTELIS LIB. 7.
 ET S. PHYS. MAXIME
 DE PROMPTA.
 QUAM
 PRIMO MOTORE DUCENTE ET DOCENTE
 PRÆSIDE

Viro Clarissimo atque Experientissimo
DN. NICOLAO AGERIO
 PHILOSOPHIÆ AC MEDICINÆ DOCTO-
 re Excellentissimo, inq; inclytâ Argentinensium Universi-
 tate Naturalis scientiæ Professore acutissimo Præ-
 ceptore ac Promotore omni obser-
 vantia cultu colendo.

*Exercitiū gratiâ publicè ventilandam & discuti-
 endam in expositi veteri proponit ad
 diem Augusti, horâ.*

JOHANNES GEROLD ARGENT.
 ARGENTORATI
 Typis JOHANNIS REPPII. Anno 1626.

AMPLISSIMIS, CONSUL-
TISSIMIS ATQUE PRU-
DENTISSIMIS VIRIS.

DN. CAROLO SPIELMANNO, inclytæ liberæque Argent.
Reip. Consuli Amplissimo, Patriæ Patri dignissimo, literarum
literatorumq; Patrono constantissimo, Promotori suo perpetuâ
animi submissione colendo.

DN. JOHANNI MEISNERO Præfesto in Herrenstein gra-
vissimo, & è Sacro Baptismatis fonte susceptoru venerando.

Ut Et

Viris Spectatissimis, Honoratissimis, Præstantissimis.

DN. MICHAELI PULIAN, Civi ac Mercatori Argentinenſi
dexterimo, & è Sacro Baptismatis fonte susceptoru honorando.

DN. VALENTINO GÖTZ, Civi & Mercatori Argent. hone-
stissimo.

DN. GEORGIO FREINTSPERGERO, Civi Argent. Pri-
mario.

DN. JACOBO GEROLD, Civi ibidem integerrimo.

*Dnn. Mæcenatibus, Patronis, Promotoribus, Fauto-
ribus, Cognato, Fratri, omni observantia &
honoris cultu aternum suscipiendus.*

*Hanc Physicam Disputationem in studio-
rum meorum præcipuo gratæ mentis
rexpensio offero, dico, dedico, con-
secro.*

Johannes Gerold. A. & R.

DISPUTATIO PHYSICA
DE
PRIMO MOTORE

Intellectus noster est perfectionis cuiusdam mediæ: hinc fit, ut aliqua non facile intelligantur à nobis, *vel* propter excessum perfectionis, *vel* propter perfectionis defectum. Ex utroque enim casu objecta fiunt inproportionata intellectui. Sicut igitur intellectus noster, hæret in cognitione plurimorum, Entium nimirum debilissimorum: ita etiam excutit ad cognitionem PRIMI MOTORIS, Quia tamen DEUS

Os homini sublime dedit cælumq; tueri

Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Vt tanta aspiciens rerum miracula noscat

Esse creatorem, qui fovet ista, Deum.

Idcirco de eo aliquot ἀπορίας in ἐπινοίας nobis deducendæ sunt.

QUÆSTIO I.

*An primi motoris consideratio pertineat
ad Physicam &*

Ratio dubitandi pro parte negativa est, quod Deus vel ad Theologiam, vel ad Metaphysicam pertineat: in oppositum tamen est, quod Physicus considerat motum: quoniam motu ignorato, ipsam naturam ignorari necesse est: per Aristotelem lib. 3. Phys. c. 1. t. 1. agit itidem de speciebus motus lib. 3. Phys. c. 2. t. 6. Considerabit igitur etiam ejusdem principia & causas. Id quod vult Aristoteles, quando lib. 1. de cælo c. 1. t. 1. dicit, Physicam esse ἐπιστήμην ἢ περὶ τὰς ἀρχὰς ὅσαι τῆς κινήσεως εἰσὶ. Principium autem, & primam causam motus primum motorem esse, negare nemo poterit. Neq; tamen hoc modo extra legitimos Physicæ scientiæ cancellos, vel ad Theologiam, vel ad Metaphysicam saltum facimus: inscripsimus enim nostram disputationem de MOTORE PRIMO, quo nos DEUM respectivè hoc est ut causam omnium rerum naturalium considerare, innuere tacitè volumus.

An sit aliquis primus Motor?

ESSE PRIMUM aliquem MOTOREM, etiam naturaliter cognosci potest. I. enim, quemadmodum aliàs operationes indicant essentiã: ita etiam operationes divinã docent nos de essentiã divinã. Nempe videmus in subordinatione causarum efficientium, non posse esse progressum in infinitum. Cum igitur hoc ab illo, & illud ab alio moveatur: ad sistendum illum progressum, oportet ut deveniatur, ad aliquod primum movens. II. Cum in creaturis sit esse defectibile, quod indiget conservatione extrinsecã: hinc primo motore opus esse ut conservatore, **U**t tamen de vi harum rationum rationum constet, movetur.

An possit aliquid à seipso moveri?

ARISTOTELES Philosophorum Princeps ἀπλῶς simpliciter & absolute lib. λ. μετὰ φ. c. 4. t. 12. negat: differens, nullum infinitum esse motum, sed cuius initium & finem esse propositum. Omne siquidem, quod motione Physicã movetur, ab alio aliquo moveatur necesse est, ut idẽ Aristoteles I. 8. Phys. c. 4. t. 28. indicat. Vestigiis itaq; Aristotelis, familiã Peripateticã conditoris excellentissimi insistentes, nihil à seipso moveri posse, sed in omni motu id, quod movet, & quod movetur re discriminatum esse: omniãque à primo aliquo immobili, & movente promotore atque principio lib. ι. Metaph. c. 7. t. 38. provenire asserimus. Non enim protinus existimandum est, si externus motor absit, ob id ipsũ aliquid à semetipso moveri: sed omninò aliud movens esse, & aliud mobile:

An duo vel plures sint, vel esse possint Motores primi, an vero unus duntaxat?

CONSTAT ex dicendis PRIMUM MOTOREM esse infinitum: inde sic arguimus: non possunt esse plura actu infinita: Ergo nec plures Motores primi. Ergo PRIMUS MOTOR est aliquid numero unum & singulare. Patet consequentia, quia, si plura essent infinita, nihil istorum esset infinitum: unumquodque istorum careret aliqua perfectione, eã scilicet

sc. quæ ultimò est in infinito altero, quâque hoc ab illo distingueretur. Ergò habebit aliquid, quod non habet alterum. At id, ut infinitum sit, oportet. Sumitur enim distinctio ab eo, quod in unaquâq; re ultimum est, quodque ultimam ac summam dat perfectionem. Non convenit igitur, ut illud ultimum sit finitum quid. Deerit igitur infinito huic, quod ita ponimus, aliquid infinitû. At per defectum infinitæ perfectionis relinquitur res finita. II. Si duo vel plures essent motores, etiam duo vel plura essent agnoscenda mobilia, & mundi: quod procul dubio absurdum est; Scripturæ testimonia quirequirunt, videat, Deut. 4. v. 35. & 39. & 32 v. 39. Esa. 45. v. 5. & 1.

V.

An primus Motor sit expers magnitudinis?

Affirmativæ adhæremus parti, dicimusq; PRIMUM MOTOREM vacare partibus & magnitudinibus, & esse essentiâ & virtute infinitâ præditum. Si enim magnitudinem haberet, ea esset vel finita, vel infinita. At non poterit esse infinita, quoniam Aristoteles l. 3. Phys. c. 6. t. 56. asserit. nullam magnitudinem actu infinitam esse. Neque etiam finita esse poterit: quia idem Philosophus lib. 8. phys. c. 10. t. 80. monstrat, in magnitudine finitâ, vim infinitam esse non posse. Omnis igitur partis & magnitudinis motorem primum expertem esse, necesse est. Unde oritur

VI.

An primus motor sit expers materia?

Tota hæc quæstio est affirmativa, & per omnia præcedenti quæstioni respondet. Uti enim PRIMUS MOTOR est expers omnis magnitudinis, ita quoq; expers est omnis materiæ. Si enim materiatus, esset sensibilis, si sensibilis, motui & mutationi esset obnoxius: si his obnoxius, non esset æternus: si non æternus, non esset infinitus: si non infinitus, non posset esse primus motor. Hinc enim quàm plurima imò sexcenta alia expullularent absurda, si primus motor esset materiæ particeps.

*An primus Motor sit infinitus tùm
duratione, tùm essentia?*

Non dubitamus: quia I. Si PRIMUS MOTOR esset *finitus duratione*: tum finiretur vel ab extrinseco, vel ab intrinseco, per spontaneam destructionem, vel per collapsum naturæ, tanquam senium. 1. esse non potest, quia illud extrinsecum esset DEO valentius. Non 2. quia omnia appetunt sui conservationem. Non 3. quia sic haberet qualitates contrarias, & sic esset inferioris conditionis, quam angeli, & animæ rationales. Quod *infinitus sit essentia*, probatur ex Esa. 66. 1. *cælum sedes mea, terra &c.* uti DEUS per *ἀνθρωποπαθείαν* intelligitur sedens in aliquo solio. Proinde, sicut in sella sedens exhibet essentia suæ præsentiam, non solum isti sellæ, sed etiam scabello: ita etiam DEUS in cælo tanquam in solio sedens, se exhibet terræ.

VIII.

*An primus motor semper moverit &
moturus sit?*

Aristotelem falsa quædam tradidisse ex proposita hæc quæstione evidenter patebit: principium enim & finem ipsius motus atq; mundi esse negabat: & nunquam incipere, nec etiam desinere posse putabat: *contra* verò omninò sibi persuasum habebat motum æternum esse: idq; duabus *maximè* rationibus probare conabatur: 1. quia PRIMUS MOTOR æternus est, etiam motus æternus sit, necesse est. 2. Quia tempus æternum est, motum etiam æternum esse, necessariò sequitur. Verum nulla hæc est consecutio: nihil inde concluditur. Nam motum nec principium habuisse, nec finem habiturum ab Aristotele non modò falsò, sed etiam impiè affirmatur. Nos verò *Sacris Literis* edocti, *fide intelligimus*, mundum & ita etiam motum *ex nihilo* à DEO creatum esse, non in tempore, sed *in principio temporis*: quodque ejusdem verbo conservetur, & eo etiam interiturus sit. Atque ita PRIMUS MOTOR non semper hoc est ab æterno movit, neque semper hoc est in æternum movebit.

Quod-

*Quodnam sit illud corpus, quod primus
motor primo movet &*

QUAMVIS nihil in tota rerum universitate, à motu & gubernatione
PRIMI MOTORIS excludendum: maximè tamen & primò cœ-
lū seu ultimus orbis movere dicitur: quia omnia cœlo continentur, & à
cœlo tanquam naturali causā vim suam accipiunt & gubernantur: ita ut
DEUS PRIMA sit CAUSA, & cælum primum corpus, per quod in
rerum natura naturaliter agit. Cujus omnipotenti verbo, ut omnia fa-
cta sunt, ita quoque conservantur, donec ipsi visum fuerit, vanitatem
hanc mutabilitatis creaturarum liberare, à servitute corruptionis, in li-
bertatem gloriæ filiorum Dei Rom. 8. v. 39. Hinc oritur.

X.

*Qualis sit ille motus, quo primus mo-
tor movet primum mo-
bile?*

Distingueret debetis, qui respondet, Soph. Elenchi. c. 20. & t. 5. *una-
quæq;* enim *questionis distinctio, scientiam nobis adfert veram &
firmam.* l. 2. post. anal. c. 1. t. 1. præceptum igitur Aristotelicum ut obser-
vemus, vocabulum motus etiam distinguamus necesse est. Sunt autem
ut ex lib. categ. c. 13. & lib. 3. Phys. c. 1. t. 4. constat 6. motus species: iste
autem motus, quo PRIMUS MOTOR movet primum mobile, non
est. 1. *generatio*, quia primum mobile est ἀγέννητος generationis expers;
non etiam est 2. *corruptio*, quia est ἀφθαρτος expers. l. 1. de cœlo c. 3. t. 20.
Non est 3. *accretio*: quia primum mobile non augetur; non est 4. *dimi-
nutio*, quia non diminuitur. l. 1. de cœlo. c. 3. t. 20. & 21. Non etiam est.
5. *alteratio*, quia alterari non potest ibid. t. 22. Superest igitur 6. adhuc
species, quæ est loci mutatio sive motus *localis*: hic autem motus duplex
est, *vel simplex vel mixtus*: mixtus motus non competit primo mobili,
quia continuus non est: non itidem omnis motus simplex, sed
motus localis simplex, qui in orbem fer-
tur, primo mobili tri-
buitur.

*Moveaturne seu patiatur etiam primus
motor movendo primum
mobile?*

HUJUS *προβλήματος* affirmativa, licet patronis non careat, nos tamen contra negativam seu veram & orthodoxam defendimus sententiam. In ejuscemodi enim controversia, si tale quid concederemus, gravissimè impingeremus adversus religionem nostram. Inficiari quidem haud possumus, quod omne movens movendo simul patiatur seu moveatur, vel à superiori, vel ab illà, quà movet: verum enim verò longè aliter res se hìc habere putandum est, cum sermo est de **PRIMO** omnium **MOVENTE**. Is enim **PRIMUS MOTOR** omnium rerum **CREATOR** & **CONSERVATOR** **PERITISSIMUS**, solus movet primum mobile: non autem movetur seu repatitur, movendo primum mobile. Est enim aliquis, ut Aristoteles, aquila laudis literariæ & sapientiæ, cui plus quam Apollini est fides in historia naturali habenda. lib. 3. Phys. c. 2. differit, *qui movet, nec tamen vicissim moveri potest*. Ratio hujus 1. est, quia **PRIMUS MOTOR** est impassibilis. 2. quia est immaterialis. 3. quia est incorruptibilis. 4. quia partem extra partem non habet. 5. non est imperfectus. 6. non est corpus. 7. non est finitus. Tantùm igitur abest, ut primum motorem ab alio moveri dicamus, ut potius etiam ipsam *ἀντικίνητον* esse pernegemus.

*An primus motor concurrat ad quosvis
actus rerum inferiorum?*

ESSÈ **PRIMUM** aliquem **MOTOREM** ἡσ ἀλητείας φιλόσοφος Aristoteles duobus in locis probat l. 8. φυσ. c. 5. & lib. 2. μεταφ. c. 2. eundem vero etiam concurrere ad quosvis rerum inferiorum actus, creaturasq; omnes in suo esse continere, ita ut citra ipsius opem atque gubernationem, ne momento quidem consistere possent: non solum sacra pagina passim attestatur. Epist. ad Rom. c. 11. v. 36. Hebra. c. 11. v. 3. Sap. 7. v. 14. Eccl. 11. v. 26. Job. c. 10. v. 8. Matth. 5. v. 45. Verùm insuper etiam dicta Patrum id ipsum confirmant, ac primò quidem D. Dionysii l. 10. de divin.

vñ. nomin. ubi ait, **DEUM esse omnipotentem sedem, omnia tenentem** id est conservantem ne in nihilum ruant.

Eodem pertinet illud D. Gregorii, homil. 17. in Ezech. *Sic est intus, ut extra sit: sic circumdat, ut penetret: sic præsudet, ut portet. sic portat, ut præsideat.*

Quin imò hujus assertionis veritas, & hujus veritatis assertio, Ethnicos Philosophos haud latuit: ut auctor libri de Mundo ad Alexandrum disertè docet: *Vetus, inquit, sermo est, à Majoribusq², proditus inter omnes homines, universa tum ex DEO, tum per DEVM constituta fuisse, atq² coagmentata, nullamq² naturam satis instructam ad salutem esse posse, quæ citra DEI præsidium sua ipsa demum tutela permessa sit*

Item Seneca in lib. 10. de consolatione fratris: ubi definit **DEUM, rationem in corpoream, causarum causam, custodientem & regentem omnia.** Nihili itaque ducimus; ne conchâ vel ligulâ dignam existimamus, imò cane anguèque pejorem Pelagianorum Sententiam ceu erroneam, & ut impiam, fugimus, atq; rejicimus, dicentium *posse se sine auxilio atq² adjumento DEI OPT. MAX. movere manum, curvare digitum, sedere, stare, ambulare.* ut refert Hieron. lib. 1. contra Pelag. & August. l. 5. de Genes. ad lit. c. 20. & l. de Grat. Christ. c. 4.

Verùm horum falsiloquium, & vaniloquium in supra allegatis modò scripturæ dictis quàm præclarè refutatum fuit. **DEO enim OMNIPOTENTI** tribuitur, quod omnia nostra opera operetur: quod plasmet hominem, pluat, producat fœnum, congreget nubes, fulguret, foveat in esse & motu.

Ex his clariùs apparet, **DEUM** omnia operari, sufficienti quidem virtute, verùm non immediatè (posset quidem res omnes conservare immediatè .i. suâmet actione eas attingendo) sed mediantibus causis secundis. Neutiquam tamen hoc in **DEO** imperfectionem aliquam arguit: quandoquidem id non est aut fit ex indigentia, aut impotentia quadam **DEI**, sed ex libera voluntate, ut & prudentissima virtutis divinæ applicatione. Concurrere nunc **PRIME MOTOR** ad actum nostrum disputatorium: ut ea & dicamus, & cogitemus, quæ ad nominis tui gloriam illustrandam & amplificandam pertinent.

B

AD

AD ORNAT. DN. RESP. JOHAN-
NEM GEROLDUM PHILOSOPHICE
DISPUTANTEM.

I.

Εἰ Θεῖον τι νόσος λέγεται ἀνθρώπινος εἶναι,
Ἐγὼ ἠδὲ βίσις τὴν θεότητα σέβων:
ἢ γὰρ χρὴ θνητὸν, χωρὶς μεγάλιο Θεοῦ
Γνώσις, ἀνδραποῦ μᾶνα τὰ θνητὰ φρονεῖν.
Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον ἐτοιμοσίερω ἀπο- πῶς - θανατίζων,
θνητὰ δ' ὑπερβάλλειν, ἐξ ὅσων ἐνδέχεται.

Arist. lib. 10. c. 7.

M. Sebastianus Röntig.

Τὸν πόλεμον κινεῖς τῷ Κινητῷ περὶ Πρώτου,
Κινητὸς κινῆ πρωτεύειν σὲ πολὺ.

Idem.

II.

Omnituli laudis punctum, qui nocte dieq;
Percoluit Sophia sedulitate libros;
Et qui Natura didicit peragrar recessus,
Virtutis meritis præmia huncce manent.
Sic quoque Gerold mox præmia digna sequentur
Qua meruit Studium; sedulus atque labor
Magnum est, Motorem rectè cognoscere Primum,
Artèque perdoctas composuisse Theses.
Vt doctè Cathedris illas defendere possis.
(Dum tentas Vires,) det Deus auxilium:
Hoc sub Praesidio pugna, confunde rebelles
Verbū, non sivo Marte, sed arte Tuā
Pugnantem vinces, & Palma Victor abibis,
Frontèque Pieri à Clara Brabea feres.

Amicitia ergò fecit

M. Georgius Krafft Argentinenfis
S. S. Theol. studiosus.

III.

Sic est, doctè GEROLD, labor improbus omnia vincit:

Dat sine magno nil vita labore homini.

Hoc tu testaris, motum dum trader e tentas:

Motoris Primi, qui regit astra, DEI

Ergò sic ultrà sapientum scripta revolve,

Sic tua laus summi surget ad astra poli.

Aliud.

Primus cùm quo vis concurrat motor ad actus,

Et tibi nunc presens adsit amice precor.

Amicitiaë E. F.

Daniel Kober Buchsvillanus Phil. Stud.

IV.

Exploras physica mysteria mente Gerolde,

Quod labor assiduus nobis studiumq, revelant.

Ergo tuum ceptum fortunent numina sancta,

Sic perge, ingenij vivet post funera Virtus.

F. τῆς φίλιας ἐνεκᾶ.

Johannes Aërius Windecâ - Wetteravius.

F I N I S.

Handwritten text, mostly illegible due to fading and bleed-through. Some words like "König" and "München" are faintly visible.

Handwritten text, possibly a date or location, including "München" and "1842".

Handwritten text, mostly illegible, appearing to be a list or inventory of items.

Handwritten text, possibly a signature or name, including "Johannes Adam".

F I N I S